

Някои процесуални въпроси, свързани с търсенето на защита от съда в Страсбург

адвокат Катилин Попов,

Адвокатско дружество Събев и съдружници

Европейският съд по правата на човека /Съдът/ е международен орган, който може да разглежда жалби на юридически лица, оплакващи се от нарушения на гарантирани им от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи /Конвенцията/ права. Постановените от Съда решения се ползват с авторитет пред националните правоприлагащи и правораздавателни органи.

Няколко са условията, на които трябва да отговаря жалбата, за да бъде тя разгледана от Съда.

Първото е за жалбоподателя да съществува **правен интерес от обжалването**. Юридическото лице трябва да е пряко и непосредствено засегнато от претендираното нарушение на Конвенцията; то може да защитава само своите собствени права. Пример за обратната хипотеза са синдикалните, професионалните или съсловните организации, създадени за защита на колективните права и интереси на своите членове. Те не могат да търсят защита пред Съда на тези общи права, а още по-малко на индивидуалните права на своите членове. Важно е да се отбележи, че правният интерес от обжалване пред Съда ще е налице дори и когато няма претърпяна вреда. Във всички случаи, обаче, Съдът признава процесуалния интерес на жалбоподателя, ако той вече е бил допуснат като страна по делото от някой национален съд.

Допустими са само жалби срещу мерките на **държава**, страна по Конвенцията, т.е. Съдът не може да бъде сезиран с жалби срещу частни лица или организации. Разглеждат се само дела, които засягат събития, настъпили след **датата**, на която Конвенцията е влязла в сила за съответната държава.

Основно изискване за допускането на жалбата за гледане от Съда е да са били изчерпани **всички ефикасни вътрешноправни средства за защита**. Целта на това условие е да се даде възможност на държавите да отстранят претендираните нарушения преди въпросът да е поставен пред Съда. Самият факт, че делото е минало през всички компетентни национални инстанции, не е достатъчен – следва да се установи, че въпросът за нарушението на Конвенцията е бил разгледан по същество. Ако въпросът за съответствието с Конвенцията е бил повдигнат и разгледан за първи и единствен път пред последната национална съдебна инстанция, то след нейното произнасяне се счита, че е налице изчерпване на вътрешните способности за защита. В тази връзка, произнасянето на Конституционния съд не е необходима предпоставка за сезирането на Съда. Когато държавата твърди, че не са изчерпани всички вътрешни средства за защита, то на нея се пада да посочи с достатъчна точност кои полезни средства за защита жалбоподателят не е използвал.

Срокът за подаване на жалбата е шест месеца и започва да тече от датата, на която е постановено последното решение. Това е онова решение по същество, което е окончателно, т.е. неподлежащото на обжалване.

Съдът е **компетентен** да се произнася единствено по съответствието на обжалваните държавни мерки /законови и подзаконовни разпоредби и индивидуални актове на държавната администрация/ с разпоредбите на Конвенцията. В този смисъл решението на Съда само по себе си не може да отменя или променя решение на национален съд, постановено при прилагането на разпоредбите, обявени за противоречащи на Конвенцията. В тези случаи търговското дружество може да иска отмяната на влязлото в сила национално съдебно решение, следвайки процедурата, предвидена в Гражданския процесуален кодекс /ГПК/. Интересен за отбелязване е фактът, че нашето законодателство не предвижда възможност за отмяна на влезлите в сила съдебни решения, с които е бил разгледан проблемът за законосъобразността на подзаконовите нормативни актове. Възниква въпросът какви ще са последиците на едно евентуално решение на съда в Страсбург, с което е обявена за противоречаща на Конвенцията дадена разпоредба, например, от наредба на Министерски съвет? Може ли да се твърди в тези случаи, че българската държава е осигурила на своите граждани правото им на достъп до ефикасно правосъдие?

Решението на Съда следва да се счита за **съдебно изпълнително основание** по смисъла на ГПК, т.е. може да се търси неговото принудително изпълнение в частта му, с която се присъждат суми за разноски и обезщетение на претърпените от жалбоподателя вреди. Това, обаче, до момента не се е налагало, тъй като българската държава е изпълнявала в срок задълженията си, които е имала по осъдителните решения на Съда срещу нея.

Възможността да се атакуват национални законови и подзаконовни разпоредби, готовността на държавата да изпълнява решенията на Съда, както и фактът, че производството в Страсбург е безплатно, правят този способ за защита привлекателен за търговските дружества. Наше мнение е, че българският предприемач следва да търси защита от Съда в Страсбург на накърнените негови права и законни интереси в случаите, в които националната законова рамка не може да му я осигури.